

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Zastępca
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław TROCIUK

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

Warszawa, 28 grudnia 2004 r.

36704

RPO-485626-II/04/D.K.

Pan
Leszek Szreder
Generalny Inspektor
Komendant Główny Policji

Szanowny Panie Komendancie,

Uprzejmie proszę o przyjęcie od Rzecznika Praw Obywatelskich, wyrazów uznania za opracowanie programu działania na rzecz małoletnich ofiar przemocy seksualnej.

Rzecznik Praw Obywatelskich z uwagą zapoznał się z nadesłanym przez Pana Komendanta projektem, opracowanym w Komendzie Głównej Policji: "Koncepcja działań policyjnych ukierunkowanych na zapobieganie i zwalczanie przestępczości godzącej w wolność seksualną i obyczajność małoletnich".

Wobec prośby Pana Komendanta o zaopiniowanie wymienionego dokumentu, pragnę przedstawić kilka uwag Rzecznika Praw Obywatelskich.

1. Problem seksualnego wykorzystania dzieci, oceniany przez pryzmat prawidłowej reakcji prawno-karnej ze strony organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości wymaga, przede wszystkim, zaprojektowania rozwiązań zmierzających do zastąpienia ogólnej taktyki prewencji policyjnej tzw. taktyką specyficzną (lub konkretną).

Taktyka specyficzna, zakładająca holistyczne podejście do problemu, w którym podmioty oddziaływania (Policja), są równie ważne, jak adresat działań (pokrzywdzeni

i sprawcy, zwalczane zjawisko), kształtowana jest przy znacznym współdziałaniu instytucji rządowych a także organizacji pozostających poza strukturami władzy i administracji rządowej. Opracowana w Komendzie Głównej Policji koncepcja działań, wydaje się dążyć właśnie w tym kierunku.

Inicjatywa ta powinna także zostać wsparta szeroką ofertą terapeutyczną dla ofiar przestępstw, alei dla sprawców.

2. Wstępna część „Koncepcji działań policyjnych...”, określona jako Diagnoza zjawiska na terenie kraju, zawierająca informację o ilości tego typu przestępstw w latach 2002 i 2003, wskazuje na wzrost liczby przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajowości. Może to oczywiście dowodzić, iż większa ilość przestępstw tej kategorii jest zgłaszana, w zestawieniu z danymi z lat ubiegłych, chociaż z pewnością zasadny jest pogląd, że nie odzwierciedla to rzeczywistej skali zagrożenia - z przyczyn wymienionych w rozdziale I opracowania.

3. Odnośnie zagadnień dotyczących sfery normatywnej, pragnę poinformować Pana Komendanta, iż w nawiązaniu do ubiegłorocznego wystąpienia Rzecznika Praw Obywatelskich do Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego, jak też stanowiska Prokuratora Krajowego w kwestii stosowania, na podstawie art. 275 § 2 K.p.k., wobec podejrzanego (oskarżonego), środka zapobiegawczego w postaci dozoru policyjnego z równoczesnym zakazem zbliżania się do pokrzywdzonego - w sprawach dotyczących przestępstw określonych w art. 207 K.k., a także przeciwko życiu i zdrowiu oraz przeciwko wolności seksualnej i obyczajności – Rzecznik skierował w dniu 3 grudnia 2004 r. kolejne wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego.

W wystąpieniu tym, zostały przekazane informacje i uwagi de lege ferenda, między innymi, zawarte w odpowiedzi udzielonej przez Pana Komendanta na moje pytanie o doświadczenia funkcjonariuszy policji w zakresie stosowania dozoru policyjnego z równoczesnym opisanym wyżej zakazem.

Uzyskane od Pana Komendanta a także organizacji pozarządowych dane, a także fakt, iż Komitet Praw Człowieka, na 2250 posiedzeniu w dniu 4 listopada 2004 r., w wyniku rozpatrzenia piątego okresowego sprawozdania Polski z przestrzegania Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, sformułował zalecenia, z których wynika, iż Państwo Polskie powinno zapewnić dostępność, w razie uzasadnionej potrzeby, właściwych środków mających zastosowanie w przypadkach przemocy domowej, obejmujących także zakaz zbliżania się podejrzanego (oskarżonego) do ofiary, skłoniły Rzecznika Praw Obywatelskich do ponownego zwrócenia się w powołanym wystąpieniu o rozważenie potrzeby nowelizacji art. 275 § 2 Kodeksu postępowania karnego.

Propozycja nowelizacji zmierza do dodania zapisu stanowiącego, *expressis verbis*, o możliwości wydania przez prokuratora lub sąd, postanowienia w powyższej

materii, jak i o czasowym opuszczeniu przez podejrzanego (oskarżonego) wspólnego z pokrzywdzonym miejsca zamieszkania.

4. Rzecznik Praw Obywatelskich dostrzega, sygnalizowany w omawianym opracowaniu Komendy Głównej Policji, problem trybu ścigania przestępstw w sprawach omawianej kategorii, w sytuacji, gdy sprawcami występkę popełnionego na szkodę małoletniego są osoby ustawowo powołane do wykonywania jego praw, a dane przestępstwo jest ścigane na wniosek pokrzywdzonego. A zatem, gdy przedstawiciel ustawy lub osoba, pod której pieczęą pozostaje małoletni, popełniają przestępstwo przeciwko wolności seksualnej na szkodę podopiecznego, ewentualnie nie wypełniają spoczywających na nich obowiązków wynikających ze sprawowanej pieczy, nie mogą znaleźć zastosowania uregulowania zawarte w art. 51 § 2 K.p.k. w związku z art. 9 § 1 K.p.k.

Problem ten był przedmiotem wystąpień Rzecznika do Marszałka Sejmu, a także Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach.

Stosowanie obowiązujących uregulowań w zakresie trybu ścigania, w sprawach omawianej kategorii, napotyka na trudności, co nie pozostaje bez znaczenia w aspekcie skutecznej ochrony prawnej pokrzywdzonego dziecka - także w wieku powyżej lat 15.

Zaznaczyć bowiem należy, że dziecko, które nie ukończyło lat 15 a także powyżej tego wieku - do osiągnięcia pełnoletniości, nie dysponuje, w świetle powołanych unormowań, prawem do składania wniosku o ściganie, wymaganego np. w przypadku popełnienia przestępstwa z art. 197 K.k. Istnieje oczywiście ustawowa możliwość przyjęcia zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa przez organy ścigania od osoby pokrzywdzonej (bądź innej osoby) a następnie, jeśli w wyniku dokonania czynności sprawdzających zaistnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego przez jego przedstawiciela ustawowego lub innej osoby sprawującej pieczę, organ postępowania może zawiadomić - w trybie art. 23 K.p.k. sąd rodzinny i zarazem wystąpić o ustanowienie kuratora dla reprezentowania interesów pokrzywdzonego - w tym złożenia wymaganego przez ustawodawcę wniosku o ściganie.

Należy także zauważyć, iż przepis art. 572.K.p.c nakłada na każdego obywatela, a także na organy postępowania karnego obowiązek zawiadomienia sądu opiekuńczego o zdarzeniu uzasadniającym wszczęcie postępowania z urzędu. Nadto, przepisy kodeksu rodzinnego i opiekuńczego umożliwiają wówczas sądowi opiekuńczemu wydanie odpowiednich zarządzeń, podlegających natychmiastowemu wykonaniu, zmierzających do złożenia skutecznego wniosku o ściganie, w razie popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego. W przypadku, jeśli przedstawiciel ustawy lub inna osoba sprawująca pieczę jest sprawcą tego rodzaju przestępstwa, sąd może ustanowić, na podstawie art. 147 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego kuratora dla złożenia stosownego wniosku o ściganie.

Zatem przede wszystkim na organach postępowania - a zwłaszcza Policji - spoczywa prawny obowiązek inicjowania działań w omawianej kategorii spraw, zważywszy na poczynione w ostatnich latach zmiany w Kodeksie postępowania karnego, w odniesieniu do wszczynania i prowadzenia postępowań przygotowawczych.

Na kanwie powyższych rozważań, należy wyrazić pogląd, iż niezależnie od przytoczonych unormowań, zawarta w przepisach art. 200 K.k., art.202 § 2 i 3 K.k. cezura wieku, a także związane z tym zawężenie trybu ścigania z urzędu, wyłącznie do przestępstw opisanych w tych przepisach, popełnianych na szkodę dzieci w wieku do lat 15 - może budzić wątpliwości.

5. Rzecznik Praw Obywatelskich podziela pogląd o konieczności upowszechnienia i uznania za standard, terapii dla ofiar przestępstw omawianej kategorii - czemu dawał wyraz w swoich wypowiedziach i wystąpieniach.

Istotne jest także podejmowanie działań terapeutycznych dla sprawców tego rodzaju przestępstw - na co zwracają uwagę, między innymi, przedstawiciele organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości oraz funkcjonariusze Służby Więziennej. Pogląd ten znajduje wsparcie w opiniach prezentowanych przez lekarzy psychologów i psychiatrów.

Rzecznik skierował w bieżącym roku wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego, postulując konieczność podjęcia działań, które będą skutkowały zmianą w sposobie postępowania wobec sprawców przestępstw seksualnych, zwłaszcza poprzez utworzenie w zakładach karnych specjalnych oddziałów dla skazanych za te przestępstwa, w celu objęcia ich odpowiednimi oddziaływaniami leczniczo-wychowawczymi.

Rzecznik poddał także pod rozagę konieczność wystąpienia z inicjatywą ustawodawczą zmierzającą do wprowadzenia do Kodeksu karnego uregulowań pozwalających na orzeczenie przez sąd - przed przewidywanym warunkowym zwolnieniem lub wykonaniem kary - o umieszczeniu sprawcy przestępstwa o charakterze seksualnym w zamkniętym zakładzie leczniczym po odbyciu kary, albo skierowaniu go na leczenie ambulatoryjne.

Obecnie, projekt stosownych zmian w Kodeksie karnym pozostaje w toku prac legislacyjnych.

6. Współpracę Policji z samorządami lokalnymi i wynikające z niej zadania, określone w części II i III „Koncepcji działań policyjnych...” należy uznać za niezwykle ważną.

Wydaje się, że zasadne jest podjęcie ściślejszej niż dotychczas współpracy z instytucjami i organizacjami pozostającymi poza strukturami władzy i administracji rządowej, zwłaszcza w zakresie szeroko rozumianej działalności profilaktycznej, terapeutycznej a także edukacyjnej.

Reasumując, w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich należy uznać inicjatywę Policji w zakresie wypracowania koncepcji działań na rzecz zwalczania i zapobiegania

przestępczości seksualnej wobec dzieci, za bardzo cenną, natomiast powierzenie jednostkom Policji wszystkich szczebli, konkretnych zadań - wymienionych w programie - jest nieodzowne dla realizacji zawartych w nim zamierzeń.

Ze swej strony, Rzecznik Praw Obywatelskich deklaruje gotowość współpracy w realizacji założeń przedstawionego projektu, w zakresie wynikającym z jego ustawowych zadań i kompetencji.

Z wyrazami szacunku

/-/